

UCHWAŁA Nr XI/103/2025

**Rady Powiatu Nizańskiego
z dnia 28 kwietnia 2025 r.**

**w sprawie „Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób
Niepełnosprawnych w Powiecie Nizańskim na lata 2025 – 2031”**

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2024 r., poz. 107 z późn. zm.) oraz art. 35a ust. 1 i 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44 z późn. zm.)

Rada Powiatu Nizańskiego uchwala, co następuje:

§ 1

Wprowadza „Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Nizańskim na lata 2025 – 2031”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

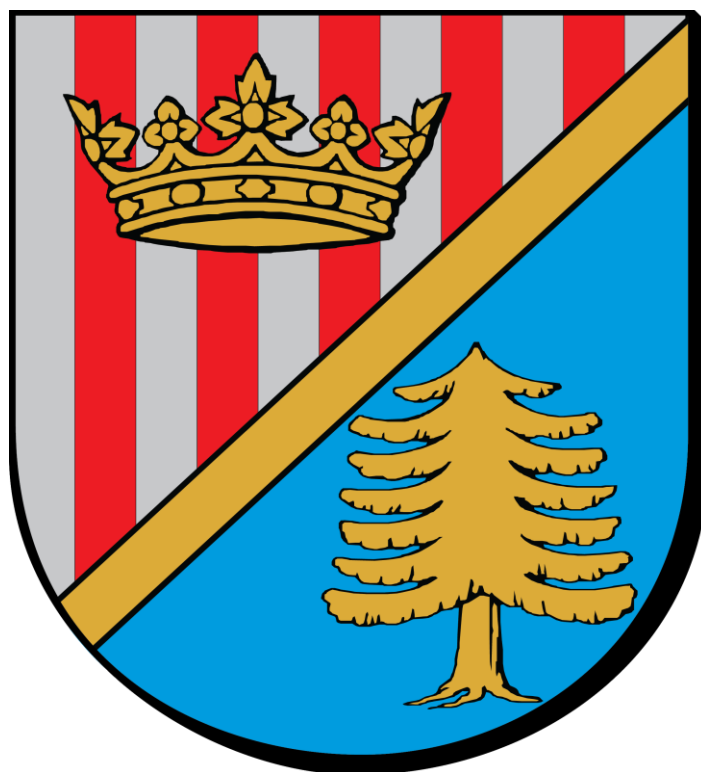
Wykonanie uchwały powierza Zarządowi Powiatu Nizańskiego.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
/-/ Sylwester Daśko

*Załącznik do uchwały Nr XI/103/2025
Rady Powiatu Niżańskiego z dnia 28 kwietnia 2025 r.*

**POWIATOWY PROGRAM DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB
NIEPEŁNOSPRAWNYCH W POWIECIE NIŻAŃSKIM
NA LATA 2025 - 2031**

OPRACOWANIE:
*Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku
Nisko, 2025 r.*

Spis treści:

Wprowadzenie	3
I. Misja i istota programu	5
II. Niepełnosprawność w społeczeństwie	6
1. Definiowanie niepełnosprawności	6
2. Zróżnicowanie niepełnosprawności	8
3. Niepełnosprawność w Polsce	9
4. Niepełnosprawność na Podkarpaciu	10
5. Osoby niepełnosprawne w Powiecie Niżańskim	11
III. Realizacja zadań na rzecz osób niepełnosprawnych w Powiecie Niżańskim	16
1. Realizacja zadań przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku	16
2. Pomoc dla osób niepełnosprawnych świadczona na terenie powiatu niżańskiego	18
3. Podmioty realizujące zadania na rzecz osób z niepełnosprawnościami na terenie powiatu niżańskiego	19
4. Rehabilitacja społeczna osób z niepełnosprawnościami	25
1) Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, podmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	25
2) Likwidacja barier funkcjonalnych	27
3) Turnusy rehabilitacyjne	27
4) Sport, kultura, rekreacja i turystyka osób niepełnosprawnych	29
5. Inne działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami	29
1) Powiatowa Wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego, pielęgnacyjnego i wspomagającego	29
2) Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych	30
3) Program „Aktywny Samorząd”	30
4) Program Wyrównywanie różnic między regionami III	32
6. Działania powiatu z zakresu edukacji osób niepełnosprawnych	33
IV. Działania powiatu w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych	34

Rehabilitacja zawodowa oraz zatrudnianie osób niepełnosprawnych	35
V. Cele Powiatowego Programu Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych	38
1. Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych, wsparcie osób z niepełnosprawnościami i ich rodziny w zaspokajaniu podstawowych potrzeb z niepełnosprawnościami i ich rodzin w zaspokajaniu podstawowych potrzeb	39
1) Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych	39
2) Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych	40
3) Wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym.....	41
4) Wyrównanie szans edukacyjnych	42
5) Zapewnienie środowiskowego wsparcia osobom z niepełnosprawnościami ich rodzinom oraz osobom zagrożonym niepełnosprawnością	43
6) Wzmocnienie działań profilaktycznych oraz systemu informacyjnego dla osób z niepełnosprawności.....	44
7) Wzmocnienie działań w zakresie interwencji	44
Mierniki osiągnięcia celów	45
Główni realizatorzy, partnerzy Programu w realizacji zadań	57
Oczekiwane rezultaty działań	57
Źródła finansowania	58

Wprowadzenie

Opracowanie i realizacja Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób niepełnosprawnych w Powiecie Niżańskim na lata 2025-2031, zwanego dalej Programem wynika z przepisu art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku (Dz. U. z 2024 poz. 44 z późn. zm.). Przepis ten nakłada na powiat ma obowiązek opracowania i realizacji, zgodnie z powiatową strategią rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz zatrudniania jak również przestrzegania praw osób z niepełnosprawnościami.

Program stanowi kontynuację celów wskazanych w Powiatowym Programie Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2018-2024 oraz jest zgodny opracowaną Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Niżańskiego na lata 2025-2030, gdzie jednym z nadrzędnych celów jest utworzenie kompleksowego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami.

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych jest dokumentem, który jest zapewnieniem i kontynuowaniem skutecznych działań zapobiegania niepełnosprawności, łagodzenia jej skutków, rehabilitacji, a także realizacji zadań zmierzających do pełnego uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym.

W dobie rozwoju polityki społecznej nastąpiła dostrzegalna zmiana w sposobie postrzegania osób z niepełnosprawnościami w otoczeniu. Zaangażowanie różnych instytucji i organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych spowodowało pogłębienie świadomości społecznej oraz wzrostem wiedzy o prawach i potrzebach osób z niepełnosprawnościami. Podejmowane działania przyczyniły się do zmiany wizerunku osób z niepełnosprawnościami, mając jednocześnie na celu propagowanie i szerzenie idei równości.

Zgodnie z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych z dnia 1 grudnia 2006 roku (Dz.U z 2012 r. poz. 1169 z późn. zm.) pojęcie „osoby niepełnosprawne” dotyczy osób, które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub w zakresie zmysłów co może w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać im pełny i skuteczny udział w życiu społecznym , na zasadzie różności z innymi osobami. W Konwencji, jak zaznacza rządowa Strategia na rzecz osób z niepełnosprawnościami na lata 2021-2030, przewidziano bardzo istotną zmianę

podejścia do niepełnosprawności polegającą na przejściu z medycznego modelu niepełnosprawności na model oparty na prawach człowieka: „Medyczny model niepełnosprawności zakłada, że niepełnosprawność jest wynikiem fizycznego czy psychicznego ograniczenia, natomiast model oparty na prawach człowieka zakłada zapewnienie pełni praw dla osób z niepełnosprawnościami, na równi z innymi”. Obok równych praw z ogółem społeczności osobom niepełnosprawnym przysługują także szczególne uprawnienia w wielu dziedzinach życia i ich egzekwowanie i realizacja powinno być także przedmiotem działań realizatorów Programu.

Działania z zakresu rehabilitacji społecznej jak i zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych podejmowane przez powiat, powinny opierać się na konkretnej wizji rozwiązywania problemów niepełnosprawnych mieszkańców społeczności lokalnej.

Najbliżej spraw i problemów mieszkańców, w tym mieszkańców z niepełnosprawnościami jest samorząd powiatowy oraz samorząd gminny. To na tych podmiotach spoczywa odpowiedzialność za budzenie powszechnej świadomości społeczeństwa co do równego traktowania osób z niepełnosprawnościami w każdej dziedzinie życia społecznego, ekonomicznego i politycznego. Samorządy muszą również zapewnić, aby ludzie, którzy na skutek fizycznych czy psychicznych dysfunkcji stali się zależni od innych, mieli możliwości i warunki do osiągnięcia standardu równego poziomowi życia osób sprawnych. Partnerami samorządów w podejmowaniu działań służących poprawie funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami w codziennym życiu i przełamywaniu barier są organizacje pozarządowe. Mogą one w różny sposób służyć pomocą – formułując potrzeby, sugerując odpowiednie rozwiązania i świadcząc usługi uzupełniające działania władz.

Przyjęcie i realizacja programu na szczeblu lokalnym jest wymogiem zawartym w art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy o rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Głównym celem programu jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych oraz poprawa ich sytuacji życiowej. Realizowany jest on poprzez cele strategiczne, oparte na diagnozowaniu środowiska osób niepełnosprawnych, tworzeniu infrastruktury socjalnej, wspieraniu osób niepełnosprawnych poprzez różnorodne formy pomocy

oraz podnoszenie kwalifikacji osób niepełnosprawnych, instytucji i placówek działających na ich rzecz.

Zadania ujęte w Programie odnoszą się nie tylko do jednostek powiatu, ale swoim zasięgiem obejmują także zadania gmin i ich jednostek. Pozwala to na zbudowanie spójnej polityki na rzecz tego środowiska, daje możliwość współpracy oraz udzielania wsparcia w różnych sferach życia.

Realizacja opracowanego programu wynikać będzie z możliwości finansowych Powiatu oraz środków pozyskanych ze źródeł pozabudżetowych, w tym także uczestnictwa w programach pomocowych i konkursach.

Program został opracowany w oparciu o dane pozyskane z Głównego Urzędu Statystycznego, własnych źródeł PCPR i PZON, informacji przekazanych przez jednostki samorządu terytorialnego, instytucje pomocy społecznej, organizacje pozarządowe, ośrodki wsparcia oraz na podstawie diagnozy potrzeb osób z niepełnosprawnościami w Powiecie Niżańskim w oparciu o przygotowaną ankietę. Sprawozdanie z przebiegu przeprowadzonych badań społecznych stanowi załącznik do niniejszego programu.

I. Misja i istota programu

Prowadzenie działań skierowanych do osób niepełnosprawnych i ich rodzin jest niezbędnym warunkiem wspomagającym zwiększenie aktywności tej części społeczności Powiatu Niżańskiego. Wszelkie przedsięwzięcia służące rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz przestrzeganiu praw osób niepełnosprawnych są nieodzownym czynnikiem w poprawie warunków życia osób niepełnosprawnych.

Oddziaływanie powinno być kierowane zarówno na osoby niepełnosprawne, jak i na ich rodziny poprzez zapobieganie izolacji i marginalizacji tych niepełnosprawnych i ich rodzin przez tworzenie warunków integracji osób niepełnosprawnych z najbliższym otoczeniem społecznym, przeciwdziałanie izolacji rodzin z osobą niepełnosprawną oraz przygotowanie niepełnosprawnych do samodzielnego życia.

Niepełnosprawność jest problemem społecznym zarówno w skali Unii Europejskiej, kraju, województwa, jak i Powiatu Niżańskiego.

Głównym założeniem Programu jest teza, że osoby z niepełnosprawnościami – jako pełnoprawni członkowie społeczności lokalnej – potrzebują niekiedy więcej wsparcia, by móc osiągnąć te same warunki życia, jak inni

obywatele. To wsparcie nie powinno być traktowane jako przywilej ale jako przysługujące prawo. W niniejszym programie różne formy pomocy skonkretyzowane w celach strategicznych i zadaniach dotyczą: prewencji, rehabilitacji i wyrównania szans tych osób.

Działania prewencyjne mają na celu zapobieganiu powstawania dysfunkcji, chorób, a w przypadku ich powstania – łagodzenie skutków i przeciwdziałanie ujemnym konsekwencjom fizycznym, psychologicznym i społecznym. W tej grupie działań będą mieściły się zarówno profilaktyczne badania pozwalające na wczesne wykrycie niepełnosprawności, jak i szeroko rozumiane poradnictwo, w tym psychologiczne, pedagogiczne, zawodowej itp.

Rehabilitacja ma umożliwić osobie ze szczególnym potrzebami osiągnięcie optymalnego poziomu funkcjonowania – umysłowego, fizycznego i/albo społecznego, który pozwolił jej na uzyskaniu podstaw do zmiany swego życia. Dzięki różnym formom rehabilitacji osoby z niepełnosprawnościami będą miały szanse funkcjonować w społeczeństwie pomimo ograniczeń wynikających ze stanu zdrowia. Będzie temu służyła realizacja zadań z zakresu rehabilitacji społecznej (np. zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, uczestnictwo w turnusach rehabilitacyjnych czy likwidacja barier funkcjonalnych) i zawodowej (w tym staże, szkolenia kursy, doradztwo zawodowe).

Wyrównanie szans zakłada prowadzenie takiej polityki, która będzie niwelowała różnice w dostępie do istniejących dóbr: informacja, edukacja, zatrudnienie, opieka medyczna, dostęp do różnych usług.

Podjęcie szeregu działań ma na celu stwarzanie warunków do udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu publicznym, kulturalnym, społecznym na równi z osobami sprawnymi. Dzięki temu osoby te będą miały szansę stać się bardziej samodzielne, świadome nie tylko własnych ograniczeń, ale przede wszystkim potencjału.

II. Niepełnosprawność w społeczeństwie

1. Definiowanie niepełnosprawności

Według definicji sformułowanej przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) – osoba niepełnosprawna to osoba, u której istotne uszkodzenia i obniżenie sprawności funkcjonowania organizmu powodują uniemożliwienie, utrudnienie lub

ograniczenie sprawnego funkcjonowania z społeczeństwem, biorąc pod uwagę takie czynniki jak płeć, wiek oraz czynniki zewnętrzne. WHO w Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia wyróżniła trzy wymiary niepełnosprawności:

- a) wymiar biologiczny,
- b) wymiar osobisty (indywidualny),
- c) wymiar społeczny.

Istotę w tych wymiarach stanowi odchylenie od normalnego poziomu funkcjonowania lub tylko w niektórych z nich. Odchylenia mogą przyjąć następujące formy:

- a) w wymiarze biologicznym: zniesienie, ograniczenie lub zaburzenie w przebiegu czynności organizmu wynikające z uszkodzenia struktury jego narządów,
- b) w wymiarze osobistym (indywidualnym) – całkowite ograniczenie aktywności, a przede wszystkim utrudnienie, ograniczenie lub nawet uniemożliwienie wykonywania różnych czynności życiowych, zarówno w sferze prywatnej jak i zawodowej. W niektórych przypadkach jest to całkowita niezdolność do samodzielnej egzystencji i uzależnienie pomocy innych osób,
- c) w wymiarze społecznym – ograniczenie uczestnictwa w życiu społecznym na gruncie swojego środowiska lokalnego. Ograniczona aktywność w tym obszarze, bierność społeczna, brak zainteresowania życiem społecznym prowadzi do wykluczenia społecznego.

Konsekwencje niepełnosprawności przejawiają się we wszystkich obszarach życia a mogą one przybierać różne formy:

- a) utrudnienia – osoba z niepełnosprawnością ma możliwość wykonywania codziennych czynności, pracy zawodowej, uczestniczenia w życiu społecznym, ale napotyka na trudności,
- b) ograniczenia – istnieje możliwość codziennych zadań, pracy zawodowej i uczestniczenia w życiu społecznym, ale w niepełnym lub ograniczonym zakresie,
- c) uniemożliwienia – osoba niepełnosprawna nie jest zdolna do samodzielnego wykonywania codziennych zadań, pracy zawodowej i nie może samodzielnie uczestniczyć w życiu społecznym.

W niektórych przypadkach wymienionych powyżej może zachodzić konieczność częściowej lub okresowej pomocy innej osoby w celu uniemożliwienia właściwej egzystencji i pełnienia ról społecznych.

2. Zróżnicowanie niepełnosprawności

W zależności od rodzaju braku lub ograniczenia wyróżnia się:

- a) niepełnosprawność sensoryczną, czyli obniżenie sprawności funkcjonowania narządów zmysłu, przede wszystkim wzroku i słuchu. W tej grupie dominują osoby niewidome, słabowidzące. Do tej grupy należą także osoby niesłyszące i słabo słyszające,
- b) niepełnosprawność fizyczną, która polega na uszkodzeniu funkcjonowania narządów wewnętrznych i uszkodzenia narządu ruchu
- c) niepełnosprawność psychiczną – dotyczy ona przede wszystkim sfery emocjonalnej i osobowościowej

Ustawodawca ustala trzy stopnie niepełnosprawności, które wykorzystywane są do realizacji celów ustawowych:

- a) znaczny – osoba z naruszoną sprawnością organizmu, która jest niezdolna do pracy bądź zdolna, ale jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagająca stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób, w związku z brakiem możliwości samodzielnego zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, do których zalicza się samoobsługę, poruszanie się i komunikację,
- b) umiarkowany – osoba z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolna do pracy lub zdolna ale jedynie w warunkach pracy chronionej, wymagająca czasowej lub częściowej pomocy innych osób w celu umożliwienia pełnienia ról społecznych,
- c) lekki – osoba o naruszonej sprawności organizmu, która w sposób istotny powoduje obniżenie zdolności do wykonywania pracy w porównaniu ze zdolnościami jakie wykazują osoby o podobnych kwalifikacjach zawodowych posiadające pełną sprawność psychiczną i fizyczną lub ma takie ograniczenia, które dają się kompensować przy pomocy przedmiotów ortopedycznych, środków pomocniczych i technicznych.

W przypadku osób, które nie ukończyły 16 roku życia, za osoby niepełnosprawne uznawane są te, które mają naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną

o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy, gdzie przyczyną jest wada wrodzona, długotrwała choroba lub uszkodzenia organizmu, powodująca konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych w taki sposób, który przewyższy wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

3. Niepełnosprawność w Polsce

Według Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2021 roku, liczba osób niepełnosprawnych w Polsce wynosiła 5,4 mln, co stanowi 14,3 % ogółu ludności kraju. Oznacza to, że blisko co siódmy mieszkaniec naszego kraju jest osobą niepełnosprawną lub za taką się uważa.

Osoby legitymujące się prawnym potwierdzeniem niepełnosprawności tj. posiadające orzeczenie potwierdzające niepełnosprawność wydane przez organ do tego uprawniony (np. Zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności, ZUS, KRUS, MON, MSWiA, MEiN) stanowiły 63,7% zbiorowości (3 471 193 osób). Liczebność zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie i biologicznie (jednocześnie) wynosiła 2 015 304 osób, tylko prawnie – 1 455 889 osób, tylko biologicznie – 1 976 355 osób. Osoby niepełnosprawne biologicznie zostały zdefiniowane jako osoby, które odczuwają ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku, ale nie posiadają prawnego orzeczenia niepełnosprawności. Rozróżniano 3 stopnie ograniczenia zdolności do wykonywania czynności podstawowych: całkowicie, poważnie lub umiarkowanie ograniczoną. We wszystkich tych przypadkach niemożność wykonywania ww. czynności musiała trwać lub przewidywano jej trwanie przez okres co najmniej 6 miesięcy.

W grudniu 2023 r. w Polsce było 4 006,4 tys. osób, które posiadały ważne orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności wydane przez zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności albo orzeczenie o stopniu niezdolności do pracy wydane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Spośród 4 006,4 tys. osób z orzeczeniem o niepełnosprawności, stopniu niepełnosprawności lub stopniu niezdolności do pracy, 2 321,1 tys. osób posiadało tylko orzeczenie wydane przez zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności, natomiast 922,6 tys. osób posiadało tylko orzeczenie wydane przez ZUS. Pozostałe osoby posiadały oba orzeczenia (762,7 tys.).

Na koniec czerwca 2023 r. było 477,4 tys. niepełnosprawnych pracujących w gospodarce narodowej, wśród których 51,5% stanowiły kobiety.

Według stanu na 30 czerwca 2023 r. liczba niepełnosprawnych pracujących w gospodarce narodowej wyniosła 477,4 tys. osób (wzrost w stosunku do stycznia 2023 r. o 1,2%). Według miejsca zamieszkania najwięcej pracujących niepełnosprawnych przybyło w regionie świętokrzyskim (o 2,3%). Tylko w regionie warmińsko-mazurskim liczba niepełnosprawnych pracujących była na tym samym poziomie co w styczniu 2023 r.

Z ogółu pracujących niepełnosprawnych blisko 22% pracowało w sektorze publicznym. Ze względu na miejsce zamieszkania największa część pracujących niepełnosprawnych związanych z sektorem publicznym była w regionie lubelskim (29,1%), a najmniejsza w regionie wielkopolskim (17,1%).

Spośród osób z orzeczeniem 18,5% miało ustalone prawo do renty, a 12,2% – do emerytury.

Ponad połowa osób (54,5%) była zatrudniona z tytułu umowy o pracę. W przypadku 14,7% osób składki na ubezpieczenie zostały opłacone przez jednostkę organizacyjną pomocy społecznej albo wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. Ponadto 6,8% osób ubezpieczonych wykonywało umowę agencyjną, umowę zlecenie lub umowę o świadczenie usług. Dodatkowo 6,6% stanowiły osoby bezrobotne, które nie pobierały ani zasiłku, ani stypendium.

4. Niepełnosprawność na Podkarpaciu

W 2021 r. liczba osób z niepełnosprawnością w województwie podkarpackim wynosiła 316,5 tys. osób, co stanowiło 15,1% ludności województwa oraz 5,8% ogółu osób z niepełnosprawnością w kraju. Zbiorowość osób z niepełnosprawnością w 2021 r. była o 26,8% większa od tej ze spisu w 2011 r. Spośród osób z niepełnosprawnością przeważały kobiety, które stanowiły 53,8% ogółu grupy (w 2011 r. – 52,8%). Osób niepełnosprawnych prawnie, tzn. posiadających orzeczenie o niepełnosprawności, było w 2021 r. w województwie podkarpackim 206,4 tys. (65,2% ogółu osób z niepełnosprawnością), natomiast biologicznie 110,1 tys. W stosunku do 2011 r. liczba osób niepełnosprawnych prawnie zwiększyła się o 51,7 tys. osób, tj. o 33,4%, natomiast zbiorowość osób niepełnosprawnych biologicznie zwiększyła się o 15,3 tys. osób, tj. o 16,1%.

5. Osoby niepełnosprawne w Powiecie Niżańskim.

Zadaniem każdego powiatu są działania umożliwiające osobom niepełnosprawnym pełną integrację ze społeczeństwem. Wśród tej grupy mieszkańców powiatu znajdują się osoby z dysfunkcją narządu ruchu, poruszające się na wózkach inwalidzkich, wymagające specyficznych rozwiązań architektonicznych typu: podjazdy do budynków, zaopatrzenia pomieszczeń sanitarnych w dodatkowe urządzenia techniczne umożliwiające ich użytkowanie. Wielu niepełnosprawnych mieszkańców ograniczonych jest nie tylko przez bariery architektoniczne, na drodze do pełnej rehabilitacji oraz integracji stają czynniki materialne.

Liczna grupa osób niepełnosprawnych otrzymuje świadczenia nie wystarczające na zaspokojenie elementarnych potrzeb. Niżański, trudny rynek pracy nie jest w stanie zapewnić zatrudnienia absolwentom Specjalnego Ośrodka Szkolno–Wychowawczego i uczestnikom Warsztatu Terapii Zajęciowej w Rudniku nad Sanem. Niepełnosprawność bardzo często uniemożliwia opuszczanie miejsca zamieszkania. Liczna grupa osób wymaga stałej opieki. Kontakty z osobami sprawującymi opiekę nie są w stanie zrekompensować utraconych kontaktów społecznych.

Dużym problemem mieszkańców jest wysoki poziom bezrobocia dotyczący osoby zamieszkujące zarówno w mieście jak i na wsi. Rynek pracy jest nie zrównoważony, charakteryzujący się przewagą popytu nad wielkością podaży pracy. To negatywne zjawisko dotyczące także niepełnosprawnych związane jest z życiem gospodarczym i społecznym naszego regionu na przestrzeni ostatnich lat.

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania Osób Niepełnosprawnych (PZON) działający przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku orzeka w sprawach ustalenia stopnia niepełnosprawności oraz przyznania niepełnosprawności dla osób poniżej 16 lat. Z roku na rok wzrasta liczba otrzymujących orzeczenia potwierdzające niepełnosprawność. W roku 2021 wydano 1287 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności oraz 192 orzeczeń o niepełnosprawności dla dzieci poniżej 16 lat. W roku 2022 wydano 1430 orzeczenia o stopniu niepełnosprawności oraz 201 orzeczeń o niepełnosprawności dzieci poniżej 16 lat, natomiast w 2023 stopień niepełnosprawności uzyskało 1625 osób oraz 214 poniżej 16 lat. Niestety zgodnie z posiadanymi danymi z roku na rok coraz więcej osób uzyskuje orzeczenie o stopniu

niepełnosprawności. Świadczyć to może o tym, że coraz większe grono osób wymaga wsparcia w kwestiach związanych z posiadanymi niepełnosprawnościami.

Tabela nr 1. Liczba osób niepełnosprawnych którym wydano orzeczenia o niepełnosprawności.

Rok	2021	2022	2023
Liczba wydanych orzeczeń ogółem	2766	1631	1839
Osoby powyżej 16 r.ż., w tym:	1287	1430	1625
Stopień znaczny	539	596	675
Stopień umiarkowany	619	717	799
Stopień lekki	129	117	151
Osoby do 16 r.ż.	192	201	214

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Nisku.

Osoby niepełnosprawne należą do grona osób będących w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy. Wynika to z wysokiego poziomu bezrobocia i przekonania, że ludzie z orzeczoną niepełnosprawnością nie są w pełni wartościowymi pracownikami, często o niskich kwalifikacjach, a przede wszystkim ograniczonej sprawności fizycznej, psychicznej i umysłowej – cechują się niską wydajnością. Sprawia to, że niepełnosprawni wymagają szczególnej pomocy w dziedzinie poradnictwa zawodowego, pośrednictwa pracy oraz zatrudnienia.

Tabela nr 2 - liczba i cel złożonych wniosków o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności (osoby po 16 roku życia).

L.p.	Cel złożenia wniosku	2021	2022	2023
1.	Odpowiednie zatrudnienie	417	517	495
2.	Szkolenie	2	2	7
3.	Uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej	27	21	43
4.	Konieczność zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	198	211	277

5.	Korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji/korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych	89	109	105
6.	Zasiłek stały	0	0	0
7.	Zasiłek pielęgnacyjny	413	417	410
8.	Korzystanie z karty parkingowej	54	83	98
9.	Inne	122	185	180
Razem		1322	1547	1615

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Nisku.

Dominującym motywem składania wniosków o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności są znalezienie odpowiedniego zatrudnienia, uzyskanie zasiłku pielęgnacyjnego, jak również konieczność zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

Tabela nr 3. Liczba i cel złożonych wniosków o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności – osoby przed 16 rokiem życia.

Lp.	Cel złożenia wniosku	2021	2022	2023
1.	Zasiłek pielęgnacyjny	180	193	211
2.	Zasiłek stały	5	14	20
3.	Inne	8	6	6
Razem		193	213	237

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Nisku.

Tabela nr 4. Liczba osób którym wydano orzeczenie o stopniu niepełnosprawności z podziałem wg wieku, płci, wykształcenia i zatrudnienia.

Lata/ cechy demograficzne ON	Wiek				Wykształcenie				
	16-25	26-40	41-60	60 i więcej	Mniej niż podstawowe	Podstawowe	Zasadnicze	Średnie	Wyższe
2021	86	129	462	610	36	373	400	367	111
2022	83	142	497	708	43	390	468	410	119
2023	121	166	553	785	93	416	492	454	170
Razem:	290	437	1512	2103	172	1179	1360	1231	400

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Nisku.

Wśród osób którym wydano orzeczenie o stopniu niepełnosprawności przeważają osoby w wieku powyżej 60 lat. Drugą pod względem liczebności grupę stanowią w wieku 41 – 60 lat. Większość osób, które uzyskały orzeczenie o niepełnosprawności w latach 2021 – 2023 posiada wykształcenie podstawowe, zasadnicze lub średnie

Tabela nr 5. Wydane orzeczenia osób po 16 r. ż. wg płci i zatrudnienia.

Lata/cechy demograficzne	Płeć		Zatrudnienie	
	Kobieta	Mężczyzna	Tak	Nie
2021	676	611	323	964
2022	767	663	361	1069
2023	891	734	275	1350
Razem:	2334	2008	959	3383

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Nisku.

Wśród osób które uzyskały orzeczenia o stopniu niepełnosprawności występują zbliżone proporcje udziału kobiet i mężczyzn. Wyraźnie natomiast widoczna jest większa wśród niepełnosprawnych liczba osób niezatrudnionych.

Tabela nr 6. Wydane orzeczenia o niepełnosprawności wg przyczyny niepełnosprawności w odniesieniu do osób do 16 r. ż.

Przyczyna niepełnosprawności	2021	2022.	2023	Razem:
Niepełnosprawność intelektualna	8	7	12	27
Choroby psychiczne	3	5	3	11

Powiatowy Program Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych
W Powiecie Niżańskim Na Lata 2025 – 2031

Zaburzenia głosu, mowy, choroby słuchu	11	14	12	37
Choroby narządu wzroku	5	9	11	25
Schorzenia narządu ruchu	9	24	8	41
Epilepsja	3	7	2	12
Choroby układu oddechowego i krążenia	13	14	14	41
Choroby układu pokarmowego	7	2	6	15
Choroby układu moczowo - płciowego	4	5	5	14
Choroby neurologiczne	20	4	14	38
Inne	35	35	32	102
Całościowe zaburzenia rozwojowe	74	75	95	244
Razem:	192	201	214	607

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Nisku.

Liczba niepełnosprawnych dzieci w powiecie niżańskim utrzymuje się w ostatnich latach na podobnym poziomie. Główne przyczyny niepełnosprawności wśród dzieci to: całościowe zaburzenia rozwojowe, choroby neurologiczne oraz choroby układu oddechowego i krążenia.

Tabela nr 7. Wydane orzeczenia o niepełnosprawności wg przyczyny niepełnosprawności w odniesieniu do osób po 16 r. ż.

Przyczyna niepełnosprawności	2021	2022	2023	Razem:
Niepełnosprawność intelektualna	18	9	30	57
Choroby psychiczne	183	179	228	590
Zaburzenia głosu, mowy, choroby słuchu	33	32	53	118
Choroby narządu wzroku	18	23	29	70
Schorzenia narządu ruchu	446	521	603	1570
Epilepsja	16	31	19	66

Choroby układu oddechowego i krążenia	191	202	189	582
Choroby układu pokarmowego	67	53	64	184
Choroby układu moczowo - płciowego	67	81	95	243
Choroby neurologiczne	183	223	214	620
Inne	50	57	74	181
Całościowe zaburzenia rozwojowe	15	19	27	61
Razem:	1287	1430	1624	4342

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Nisku.

Główne przyczyny niepełnosprawności u osób powyżej 16 r. ż. to schorzenia narządu ruchu, choroby układu oddechowego i krążenia oraz choroby psychiczne.

Liczba wydawanych orzeczeń w stosunku do osób dorosłych ma tendencję zwyżkową. Na uwagę zasługuje fakt, iż jednym z głównych motywów składania wniosków przez osoby dorosłe jest potrzeba znalezienia odpowiedniego zatrudnienia. W dużej mierze wynika to z faktu, iż osoby te wielu przypadkach znajdują się w przedziale wieku 41-60 lat, oraz 60+ i w wyniku pogorszenia się stanu zdrowia, nie są w stanie pracować na dotychczasowych stanowiskach. Sytuację tych osób pogarsza fakt, iż często posiadają oni niewielkie kwalifikacje zawodowej jedynie podstawowe lub zasadnicze wykształcenie. Osoby niezatrudnione stanowią dominującą grupę wśród osób niepełnosprawnych w powiecie niżańskim.

W przypadku osób przed 16 r. ż. najpowszechniejszym powodem składania wniosków jest uzyskanie zasiłku pielęgnacyjnego.

III. Realizacja zadań na rzecz osób niepełnosprawnych w Powiecie Niżańskim

1. Realizacja zadań przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku

Zadania na rzecz osób niepełnosprawnych, które powinny realizować powiatowe centra pomocy rodzinie wynikają z ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Zadania Powiatu na rzecz osób niepełnosprawnych finansowane są głównie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Zgodnie z art. 35a ust. 7 i 8 wyżej wymienionej ustawy Rada Powiatu Niżańskiego każdego roku podejmuje uchwałę, w której dokonuje podziału środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przydzielonych algorytmem Powiatowi Niżańskiemu na realizację zadań na rzecz osób niepełnosprawnych. Środki PFRON przeznaczone są na realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i dysponuje nimi Powiatowy Urząd Pracy w Nisku oraz zadania z zakresu rehabilitacji społecznej, które pozostają na dofinansowanie zadań realizowanych PCPR.

Zgodnie z art. 7 ww. ustawy przez rehabilitację osób niepełnosprawnych należy rozumieć zespół działań, organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, które zmierzają do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej. Natomiast art. 9 precyzuje na czym ma polegać rehabilitacja społeczna: rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwianie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym, rehabilitacja realizowana jest przede wszystkim przez:

- 1) wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby niepełnosprawnej,
- 2) wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych,
- 3) likwidację barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji,
- 4) kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi.

Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej dofinansowywane przez powiat:

- 1) dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
- 2) dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
- 3) dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów,

- 4) dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych,
- 5) dofinansowanie rehabilitacji dzieci i młodzieży,
- 6) dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika
- 7) dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej.

Podstawowe formy aktywności, które wspomagają proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych to uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej i turnusach rehabilitacyjnych.

2. Pomoc dla osób niepełnosprawnych świadczona na terenie powiatu niżańskiego

Na poziomie samorządu powiatowego skoncentrowane są zadania dotyczące osób niepełnosprawnych. Samorządy gminne zaś udzielają wsparcia osobom niepełnosprawnym w ramach swoich zadań z zakresu pomocy społecznej.

Do zadań samorządów powiatowych należą:

- 1) opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, rehabilitacji zawodowej i zatrudniania oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych,
- 2) współpraca z instytucjami administracji rządowej i samorządowej w opracowywaniu i realizacji tych programów,
- 3) podejmowanie działań zmierzających do ograniczania skutków niepełnosprawności,
- 4) współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej tych osób,
- 5) finansowanie z Funduszu wydatków na instrumenty lub usługi rynku pracy określone w ustawie o promocji, w odniesieniu do osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu,
- 6) dofinansowanie: uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób

niepełnosprawnych, zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów, likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych, rehabilitacji dzieci i młodzieży, usług tłumacza języka migowego lub tłumacza przewodnika,

- 7) dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej,
- 8) pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych, ich szkolenie oraz przekwalifikowanie.

Zadania te są realizowane przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie oraz Powiatowe Urzędy Pracy. Skuteczne wykonywanie tych zadań, powinno niwelować negatywne skutki niepełnosprawności i prowadzić do pełnego udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.

3. Podmioty realizujące zadania na rzecz osób z niepełnosprawnościami na terenie Powiatu Niżańskiego

Na terenie Powiatu Niżańskiego na rzecz osób z niepełnosprawnościami działa szereg podmiotów oferując różnego rodzaju wsparcie i pomoc. Są to instytucje samorządowe, organizacje pozarządowe, placówki zarówno dziennego pobytu oraz placówki związane z kształceniem.

Ośrodki Pomocy Społecznej

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Osoby z niepełnosprawnościami mogą uzyskać pomoc w ramach świadczonych usług przez OPS-y.

Ośrodek Pomocy Społecznej jest jednostką organizacyjną gminy powołana do wykonywania zadań z zakresu pomocy społecznej. Na terenie Powiatu Niżańskiego działa siedem OPS-ów. Ośrodki udzielają osobom niepełnosprawnym pomoc finansową w postaci wypłacanych zasiłków (stałe, okresowe, celowe), świadczeń, pomocy w ramach dożywiania, usług opiekuńczych itp.

Warsztat Terapii Zajęciowej

Warsztat oznacza wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówkę stwarzającą osobom z niepełnosprawnościami niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Na terenie Powiatu Niżańskiego istnieje jeden Warsztat Terapii Zajęciowej w Rudniku nad Sanem. W Warsztacie uczestniczy 55 osób z niepełnosprawnościami z terenu Powiatu. Osoby te posiadają w orzeczeniu o stopniu niepełnosprawności wskazania do udziału w terapii zajęciowej. Finansowanie WTZ odbywa się z dwóch źródeł tj. Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i Powiatu Niżańskiego.

Ponadto 14 osób z niepełnosprawnościami z terenu Powiatu Niżańskiego uczestniczy w WTZ na terenie Powiatu Stalowowolskiego.

Środki na pokrycie kosztów uczestnictwa tych osób Powiat Niżański przekazuje na podstawie porozumienia zawartego z Powiatem Stalowowolskim. Porozumienie to zawierane jest na dany rok kalendarzowy.

Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Rudniku nad Sanem

SOSW obejmuje kształceniem dzieci i młodzież niepełnosprawną intelektualnie w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym. Ośrodek obejmuje wychowaniem, kształceniem i opieką dzieci z orzecznym lekkim, umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności oraz niepełnosprawnościami sprzężonymi, które ze względu na poziom umysłowy nie są w stanie realizować programu nauczania szkoły masowej. Zadania Ośrodka:

- 1) zapewnienie wychowankom pełnego rozwoju intelektualnego, moralno-emocjonalnego i fizycznego w zgodzie z ich potrzebami i możliwościami psychofizycznymi w warunkach poszanowania ich godności osobistej oraz wolności światopoglądowej i wyznaniowej; stworzenie optymalnych warunków rozwoju dzięki podnoszeniu efektywności procesu edukacyjnego oraz stosowania niezbędnych form rehabilitacji;
- 2) zapewnienie wychowankom korzystnych warunków przezwyciężania trudności osiągania pozytywnych wyników kształcenia; przygotowanie wychowanków, na miarę ich możliwości, do samodzielnego udziału w przyszłym życiu w integracji ze środowiskiem społecznym i przyrodniczym; rozbudzanie uczuć

patriotycznych poprzez poznawanie kultury historii regionu; doskonalenie zespołowych umiejętności projektowania programowania podnoszącego jakość edukacji; rozwijanie partnerstwa oraz podejmowanie dialogu między pedagogami i rodzicami opierającego się na zasadach zgodnej współpracy i wsparcia;

- 3) tworzenie współpracy ze środowiskiem lokalnym na rzecz szeroko pojętej integracji społecznej osób niepełnosprawnych. Zadaniem Ośrodka jest: udzielanie rodzicom specjalistycznej informacji dotyczącej problemów rozwojowych dziecka; wskazywanie właściwych dla dziecka i jego rodziny form kompleksowej, specjalistycznej pomocy, w szczególności rehabilitacyjnej, terapeutycznej, fizjoterapeutycznej, psychologicznej, pedagogicznej i logopedycznej; wskazywanie jednostek udzielających specjalistycznej pomocy; organizowanie wczesnego wspomaganie rozwoju oraz w zależności od potrzeb dziecka dodatkowych usług terapeutów, fizjoterapeutów, psychologów, pedagogów, logopedów i innych specjalistów; koordynowanie korzystania z usług specjalistów dostępnych na obszarze powiatu

Zadania realizowane w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci polegają na stymulowaniu sfery poznawczej, emocjonalnej i społecznej, których celem jest kształtowanie i rozwijanie umiejętności życiowych, porozumiewania się, radzenia sobie z emocjami. Udział w zajęciach jest etapem przygotowującym dzieci do podjęcia nauki w szkole.

Poradnia Psychologiczno–Pedagogiczna w Nisku

Poradnia Psychologiczno–Pedagogiczna jest placówką oświatową, której celem jest wspieranie dzieci w dorastaniu, rodziców w wychowywaniu i nauczycieli w edukacji i opiece. Poradnia wydaje opinie w sprawach: wcześniejszego przyjęcia dziecka do szkoły podstawowej oraz odroczenia rozpoczęcia spełniania obowiązku szkolnego; pozostawienia ucznia klas I – III szkoły podstawowej na drugi rok w tej samej klasie; objęcia ucznia nauką w klasie terapeutycznej; dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb ucznia, u którego stwierdzono specyficzne trudności w uczeniu się, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom; zwolnienie ucznia z głęboką dysleksją rozwojową z nauki drugiego języka obcego; udzielenia zezwolenia na indywidualny program lub tok nauki.

Poradnia orzeka w sprawach: kształcenia specjalnego dzieci i młodzieży z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi, wymagającymi stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, w tym o potrzebie zajęć rewalidacyjno–wychowawczych dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim; nauczania indywidualnego dzieci i młodzieży, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły; wczesnego wspomagania rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole; potrzeby zajęć rewalidacyjno–wychowawczych. Poradnia prowadzi również m. in. terapię psychologiczną, pedagogiczną, logopedyczną oraz socjoterapię.

Środowiskowe Domy Samopomocy oraz dzienne domy i kluby seniora

Osoby z niepełnosprawnościami mogą również korzystać z terapii w środowiskowych domach samopomocy, które są placówkami dziennego pobytu. Na terenie Powiatu Niżańskiego działają dwa Środowiskowe Domy Samopomocy w Nisku i Rudniku nad Sanem. Domy przeznaczone są dla pełnoletnich osób, które z powodu choroby psychicznej lub niepełnosprawności intelektualnej nie wymagają leczenia szpitalnego i opieki całodobowej, ale mają trudności w codziennym życiu, zwłaszcza w kształtowaniu swoich stosunków z otoczeniem. Środowiskowe Domy Samopomocy – świadczą usługi przez 5 dni w tygodniu. Oferują w szczególności: trening nauki higieny, trening umiejętności praktycznych, trening umiejętności spędzania wolnego czasu; trening umiejętności społecznych; poradnictwo psychologiczne; pomoc w załatwianiu spraw urzędowych; pomoc w dostępie do niezbędnych świadczeń zdrowotnych; terapię ruchową, w tym zajęcia sportowe, turystyka i rekreacja; terapię zajęciową; integrację społeczną tj. umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami pozostanie w społeczności lokalnej oraz środowisku rodzinnym; podejmowanie i utrzymywanie ciągłego kontaktu z rodzinami uczestników oraz ze środowiskiem lokalnym.

W systemie dziennym funkcjonują też dzienne domy seniora oraz kluby seniora. Przeznaczone są dla osób starszych – od 60 roku życia i nieaktywnych zawodowo. Domy seniora znajdują się w Nowym Narcie oraz Nisku. Działają pięć dni w tygodniu. Natomiast kluby seniora funkcjonują w kilku gminach. Placówki mają na celu rozwijanie zainteresowań poprzez organizację atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego w bezpiecznej oraz przyjaznej przestrzeni. Ponadto seniorzy mają

możliwość uczestniczyć w spotkaniach tematycznych, edukacyjnych, kulturalnych i ruchowych.

Stowarzyszenia i Organizacje

Organizacje pozarządowe oraz stowarzyszenia pełnią różne funkcje społeczne. Stanowią one bardzo ważny element budowy społeczeństwa obywatelskiego, które oparte jest na poszanowaniu wolności i interesów wszystkich grup społecznych oraz wspólnego dobra. Na terenie Powiatu Niżańskiego szereg organizacji, stowarzyszeń, które szczególnie aktywnie działają na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Na terenie powiatu niżańskiego działa szereg organizacji zajmujących się pomocą dla osób niepełnosprawnych. Najważniejsze spośród nich to:

- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów.
- Polski Związek Niewidomych, Koło w Stalowej Woli.
- Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Poprowadź Mnie przez Świat” w Rudniku nad Sanem.
- Caritas Diecezji Sandomierskiej w Rudniku nad Sanem.

Organizacją udzielającą pomocy osobom niepełnosprawnym w najszerszym zakresie jest Caritas Diecezji Sandomierskiej. Prowadzone przez Caritas Warsztat Terapii Zajęciowej w Rudniku nad Sanem są placówką najbardziej wyspecjalizowaną w pomocy osobom niepełnosprawnym na terenie powiatu i diecezji. Stwarzają dorosłym osobom niepełnosprawnym, niezdolnym do podjęcia pracy, możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Bierze w nich udział 55 uczestników, którzy pod okiem wykwalifikowanej kadry są przystosowywani do samodzielnego życia poprzez:

- ogólne usprawnienie,
- rozwijanie umiejętności, w tym wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej, przy zastosowaniu różnych technik terapii zajęciowej,
- przygotowywanie do życia w środowisku społecznym, w szczególności poprzez rozwój umiejętności planowania i komunikowania się, dokonywania wyborów, decydowania w swoich sprawach oraz rozwój innych umiejętności

niezbędnych w niezależnym życiu, a także poprawę kondycji fizycznej i psychicznej,

- rozwijanie psychofizycznych sprawności niezbędnych w pracy,
- rozwijanie podstawowych oraz specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających podjęcie pracy w zakładzie aktywności zawodowej lub innej pracy zarobkowej, albo szkolenia zawodowego.

Terapia uwzględnia możliwości i predyspozycje psychofizyczne uczestników i prowadzona jest w podzielonych tematycznie pracowniach (wikliniarsko–drzewnej, stolarsko–meblarskiej, gospodarstwa domowego, rzemiosł różnych, fryzjerska z elementami stylizacji, małej poligrafii, teatralno–muzyczna, hafciarsko–krawiecka, dekoratorska, ogrodniczo–botaniczna, gospodarczo-porządkowa) w oparciu o opracowane dla każdego uczestnika indywidualne programy.

Ponadto przy Caritas Diecezji Sandomierskiej działa Środowiskowy Dom Samopomocy w Rudniku nad Sanem – prowadzi działalność terapeutyczną indywidualną i grupową przez zespół wspierająco – aktywizujący. Celem tej działalności jest poprawa funkcjonowania psychospołecznego, kształtowanie zaradności i samodzielności życiowej, wspieranie rozwoju osobistego i zainteresowań uczestników. ŚDS w Rudniku nad Sanem udziela pomocy 33 osobom.

Środowiskowy Dom Samopomocy działa także w Nisku – jest to, podobnie jak placówka w Rudniku nad Sanem, dzienny ośrodek wsparcia dla osób przewlekle psychicznie chorych, z niepełnosprawnością intelektualną i wykazujących inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych. Zadaniem domu jest podtrzymywanie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do możliwie jak najbardziej samodzielnego życia uczestników. Zajęcia terapeutyczne w ŚDS prowadzone są w formie indywidualnej i grupowej, dostosowanej do potrzeb i możliwości psychofizycznych uczestników. ŚDS w Nisku udziela pomocy terapeutycznej oraz daje możliwość nabycia nowych umiejętności i ciekawego spędzenia czasu wolnego. Dąży do podniesienia poziomu zaradności życiowej i sprawności psychofizycznej. Oferuje także pomoc w załatwianiu spraw urzędowych. Nadrzędnym celem funkcjonowania Domu jest zapobieganie izolacji osób przewlekle chorych. Zapewnia możliwość pozostawania w środowisku lokalnym oraz udział w życiu społecznym.

Udziela także wsparcia rodzinom osób z zaburzeniami psychicznymi w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych. Dąży do zmiany negatywnego postrzegania wizerunku osób niepełnosprawnych. Placówka umożliwia spożywanie dwóch posiłków dziennie (śniadanie i obiad). Ogólna liczba uczestników przebywających w Środowiskowym Domu Samopomocy w Nisku to 32 osoby.

Działalność organizacji pozarządowych stanowi nieodzowne uzupełnienie działań podejmowanych przez instytucje państwowe i samorządowe. Dzięki temu, iż często mają one bliski kontakt z osobami niepełnosprawnymi, w kompleksowy sposób potrafią wyartykułować ich potrzeby oraz zorganizować działania niezbędne do ich zaspokojenia.

4. Rehabilitacja społeczna osób z niepełnosprawnościami

Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami samodzielności, a realizowana jest przede wszystkim przez wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osób z niepełnosprawnościami, a także wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych.

1) Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

Przedmioty ortopedyczne to przyrządy niezbędne osobie z niepełnosprawnością w przypadku trwałego inwalidztwa, w okresie choroby lub usprawnienia leczniczego. Przedmioty ortopedyczne przysługują bezpłatnie lub częściowo odpłatnie (w zależności od rodzaju przedmiotu) raz na 2, 3, 4 lub 5 lat. Do przedmiotów ortopedycznych zaliczamy np. protezy kończyn dolnych i górnych, dodatkowe wyposażenie do protez, aparaty ortopedyczne na kończyny dolne i górne wraz z wyposażeniem dodatkowym, protezy kończyn, gorsety i kołnierze ortopedyczne, protezy tułowia i szyi, obuwie ortopedyczne, kule i laski inwalidzkie, balkoniki i podpórki do chodzenia, wózki inwalidzkie, foteliki dla dziecka do siedzenia, indywidualne przedmioty pionizujące, pełzak do raczkowania itp. Środki pomocnicze to te środki, które ułatwiają w znacznym stopniu, bądź też umożliwiają, funkcjonowanie osobie z niepełnosprawnością w środowisku społecznym. Są nimi np. szkła do okularów, systemy wspomagające słuch, cewniki, worki do zbioru

moczu, aparaty słuchowe, wkładki uszne, pieluchomajtki, protezy piersi, pasy przepuklinowe, pieluchy anatomiczne, poduszki przeciwoleżynowe, materace przeciwoleżynowe, peruki, inhalatory, krtań elektroniczna itp. Prawo do otrzymania określonego rodzaju przedmiotu ortopedycznego lub środka pomocniczego (bezpłatnie lub częściowo odpłatnie) mają osoby ubezpieczone oraz osoby pozostające na ich utrzymaniu. Przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane są uprawnionemu na własność. Ponowne przyznanie zaopatrzenia może nastąpić po upływie okresu jego używalności, zgodnie z obowiązującymi przepisami. Sprzęt rehabilitacyjny jest to sprzęt niezbędny do rehabilitacji ruchowej lub innej, zaleconej przez lekarza w warunkach domowych, a który nie jest objęty ubezpieczeniem zdrowotnym. Katalog sprzętu rehabilitacyjnego objętego dofinansowaniem obejmuje w szczególności: rower rehabilitacyjny stacjonarny, rowerek trójkołowy (dla osób z zachwianiem poczucia równowagi), urządzenia masujące (w tym do masażu wodnego), piłki rehabilitacyjne, piłki lekarskie, trenery dłoni, klocki, wałki, kliny, maty rehabilitacyjne, materace rehabilitacyjne, stepper, rotor, bieżnię, orbitrek, klocki i gry wypukłe oraz zabawki dźwiękowe – dla dzieci. W ostatnich latach obserwuje się stały wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami korzystających z dofinansowania ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Tabela nr 8. Realizacja zadania: zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w latach 2021-2023

Rok	Zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze		Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny	
	Liczba osób	Kwota dofinansowania w zł	Liczba osób	Kwota dofinansowania w zł
2021	212	225 879,00	13	12 941,00
2022	200	325 917,00	11	8 954,00
2023	263	502 521,93	13	15 032,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Nisku.

2) Likwidacja barier funkcjonalnych

Osoby z niepełnosprawnościami na co dzień zmagają się z różnymi ograniczeniami m. in. w postaci barier architektonicznych, technicznych oraz w komunikowaniu się.

Bariery architektoniczne to wszelkie utrudnienia występujące w budynku i w jego najbliższej okolicy, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają lub utrudniają swobodę ruchu osobom z niepełnosprawnościami.

Bariery techniczne to przeszkody wynikające z braku zastosowania odpowiednich do rodzaju niepełnosprawności, przedmiotów lub urządzeń. Likwidacja tych barier powinna powodować sprawniejsze działanie osób z niepełnosprawnościami w społeczeństwie i umożliwić im wydajniejsze funkcjonowanie.

Bariery w komunikowaniu się to ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobom z niepełnosprawnościami swobodne porozumiewanie się i/lub przekazywanie informacji.

Tabela nr 9. Realizacja zadania: likwidacja barier funkcjonalnych w latach 2021-2023

Rok	Dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych		Dofinansowanie do likwidacji barier technicznych		Dofinansowanie do likwidacji barier w komunikowaniu się	
	Liczba osób	Kwota dofinansowania w zł	Liczba osób	Kwota dofinansowania w zł	Liczba osób	Kwota dofinansowania w zł
2021	20	170 804,00	14	38 967,00	34	49 900,00
2022	27	253 700,00	20	58 595,00	31	59 683,00
2023	21	252 274,32	20	49 999,80	30	79 112,65

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PCPR w Nisku.

3) Turnusy rehabilitacyjne

Uczestnictwo w turnusie rehabilitacyjnym jest podobną formą do pobytu w sanatorium, jednak nie jest świadczeniem zdrowotnym. W założeniu ma wspomagać rehabilitację zawodową i społeczną osób z niepełnosprawnościami.

Polega na zorganizowanej, aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku. Jego program powinien zawierać elementy rehabilitacji odpowiedniej do rodzaju schorzeń oraz obejmować zajęcia kulturalno – oświatowe, sportowo–rekreacyjne oraz inne wynikające ze specjalistycznego rodzaju turnusu, z uwzględnieniem zajęć indywidualnych i grupowych.

W przypadku osób oraz dzieci z niepełnosprawnością istniała możliwość uzyskania dofinansowania również dla ich opiekunów.

Tabela nr 10 - Realizacja zadania – turnusy rehabilitacyjne w latach 2021 – 2023

	Dofinansowanie do pobytu osoby niepełnosprawnej na turnusie rehabilitacyjnym	
Rok	Liczba osób	Kwota dofinansowania w zł
2021	107	148 733,00
2022	141	231 985,00
2023	169	296 162,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Nisku.

4) Sport, kultura, rekreacja i turystyka osób niepełnosprawnych

O dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych organizacji sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych mogą ubiegać się zarówno osoby prawne jak i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, jeżeli:

- prowadzą działalność na rzecz osób niepełnosprawnych przez okres co najmniej 2 lat przed dniem złożenia wniosku;
- udokumentują zapewnienie odpowiednich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami warunków technicznych i lokalowych do realizacji zadania;
- udokumentują posiadanie środków własnych lub pozyskanych z innych źródeł na sfinansowanie przedsięwzięcia w wysokości nieobjętej dofinansowaniem ze środków Funduszu.

Tabela nr 11. Realizacja zadania – dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych w latach 2021 – 2023

	Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki	
Rok	Liczba umów	Kwota dofinansowania w zł
2021	3	16 540,00
2022	4	28 313,00
2023	3	44 331,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Nisku.

5. Inne działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami

1) Powiatowa Wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego, pielęgnacyjnego i wspomagającego

W Powiecie Niżańskim działa bezpłatna wypożyczalnia sprzętu, która została utworzona w ramach projektu pn: „Utworzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, pielęgnacyjnego i wspomagającego w powiecie niżańskim” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach konkursu nr RPPL.08.03.00-IP.01-18-013/16 Oś priorytetowa VIII Działanie nr 8.3, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku kontynuuje prowadzenie wypożyczalni do okresu zachowania trwałości projektu (od 1.01.2020 r. do 30.04.2022) poprzez nieodpłatne wypożyczanie sprzętu pielęgnacyjnego, rehabilitacyjnego i wspomagającego w połączeniu z nauką obsługi sprzętu i doradztwem w zakresie jego wykorzystania, w celu stworzenia optymalnych warunków do opieki domowej osoby niepełnosprawnej i niesamodzielnej.

Grupą docelową są: osoby z niepełnosprawnością, osoby niepełnosprawne w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r., poz. 44 z późn. zm.), osoby niesamodzielne.

Wśród grupy docelowej są kobiety i mężczyźni, osoby o zmniejszonej sprawności fizycznej. Wszyscy beneficjenci pomocy są osobami zamieszkującymi powiat niżański. Są to zarówno osoby bezrobotne, uczące się, jak i pracujące. W wypożyczalni można bezpłatnie wypożyczyć m.in.: sprzęt pielęgnacyjny (np. krzesła sedesowe, krzeselka pod prysznic, wózki toaletowo-prysznicowe, itp.), sprzęt

rehabilitacyjny (np. łóżko elektryczne, stół rehabilitacyjny, materac rehabilitacyjny składany, pionizator statyczny, itp.) i sprzęt wspomagający (np. balkoniki, kule pachowe, wózki inwalidzkie pneumatyczne, podnośnik transportowy, itp.). Bezpłatna wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego, pielęgnacyjnego i wspomagającego mieści się w Rudniku nad Sanem na ul. Piłsudskiego 9 (budynek dawnego LO).

Z usług wypożyczalni w 2024 roku skorzystało: 234 osoby.

2) Powiatowa Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych

Powiatowa Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych liczy 5 członków. Powoływana jest spośród przedstawicieli działających na terenie powiatu organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli władz samorządowych. Jej kadencja trwa 4 lata. Rada jest organem opiniodawczo – doradczym działającym przy Staroście. Do zakresu działania Rady należy: inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami, a także realizacji praw osób z niepełnosprawnościami; opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych; ocena realizacji programów; opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez radę powiatu pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych. Na posiedzeniach Rady omawiane są w szczególności problemy dotyczące integracji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami oraz realizacji ich praw.

3) Program „Aktywny Samorząd”

Program „Aktywny samorząd” jest istotnym krokiem wspierania osób z niepełnosprawnościami w modelu polityki społecznej. Jego cele to: przygotowanie beneficjentów programu z zaburzeniami ruchu, słuchu i percepcji wzrokowej do pełnienia różnych ról społecznych poprzez umożliwienie im włączenia się do tworzącego się społeczeństwa informacyjnego; przygotowanie beneficjentów programu do aktywizacji społecznej, zawodowej lub wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia poprzez likwidację lub ograniczenie barier w poruszaniu się oraz barier transportowych; umożliwienie beneficjentom programu aktywizacji zawodowej poprzez zastosowanie elementów wspierających ich zatrudnienie; poprawa szans beneficjentów programu na rywalizację o zatrudnienie na otwartym rynku pracy poprzez podwyższanie kwalifikacji; wzrost kompetencji osób zaangażowanych w proces rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami, pracowników lub pracujących

na rzecz jednostek samorządu terytorialnego lub organizacji pozarządowych. Na przestrzeni analizowanych edycji z lat 2021 - 2023 program uległ znaczącym zmianom. Najważniejsza z nich dotyczy wzrostu kwot udzielanego dofinansowania oraz minimalnego, wymaganego wkładu własnego wnioskodawcy. W edycjach 2021 - 2023 r. osoby z niepełnosprawnościami mogły skorzystać z poniżej opisanego wsparcia.

W ramach modułu I programu:

- a) pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu;
- b) pomoc w uzyskaniu prawa jazdy; pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania;
- c) dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania; pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym; pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego,
- d) pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego lub skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym;
- e) pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości;
- f) pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne (co najmniej na III poziomie jakości);
- g) pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej.

W ramach modułu II programu: pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym obejmująca dofinansowanie w postaci dodatku na pokrycie kosztów kształcenia, dodatku na uiszczenie opłaty za przeprowadzenie przewodu doktorskiego, opłaty za naukę (czesne).

Istotną zmianą w realizacji wniosków było składanie, weryfikacja, rozliczanie i wykonywanie wszelkich innych czynności dotyczących wniosków, pism, umów w wersji elektronicznej to jest w systemie elektronicznym SOW (System Obsługi Wsparcia) przygotowanym przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Wnioski składane w wersji papierowej wprowadzane są do

systemu SOW przez pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku i rozliczane zarówno w wersji papierowej jak i elektronicznej.

Tabela nr 12 przedstawia analizę ilości osób z niepełnosprawnościami, którym wypłacono dofinansowanie oraz wysokości kwot dofinansowania w ramach programu „Aktywny samorząd” w latach 2021 - 2023.

Tabela nr 12. Realizacja programu Aktywny Samorząd w latach 2021 – 2023

Realizacja Programu Aktywny Samorząd w latach 2021-2023						
Rok		Liczba zrealizowanych umów	Kwota dofinansowania w zł		Liczba zrealizowanych umów	Kwota dofinansowania w zł
2021	Moduł I	21	107 165,50	Moduł II	41	95 002,13
2022	Moduł I	15	48 782,10	Moduł II	51	105 400,00
2023	Moduł I	19	190 211,42	Moduł II	32	345 197,16

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR w Nisku

4. Program Wyrównywania Różnic Między Regionami III

Celem strategicznym programu jest wyrównywanie szans oraz zwiększenie dostępu osób z niepełnosprawnościami do rehabilitacji zawodowej i społecznej ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkujących regiony słabiej rozwinięte gospodarczo i społecznie. Celami szczegółowymi programu są: zwiększenie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami do urzędów, placówek edukacyjnych oraz środowiskowych domów samopomocy; zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami w nowotworzonych spółdzielniach socjalnych osób prawnych; zwiększenie możliwości uzyskania wsparcia dla projektów gmin i powiatów oraz organizacji pozarządowych dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób z niepełnosprawnościami; zmniejszenie barier transportowych, które napotykają osoby z niepełnosprawnościami; zwiększenie dostępności warsztatów terapii zajęciowej dla osób z niepełnosprawnościami na terenach powiatów pozbawionych tych placówek.

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych wyznacza obszary realizowane w danym roku oraz warunki brzegowe obowiązujące realizatorów. Ze środków przeznaczonych na realizację programu może być udzielona pomoc w ramach:

- obszaru B (likwidacja barier w urzędach, placówkach edukacyjnych lub środowiskowych domach samopomocy w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania) – część kosztów likwidacji barier w urzędach, placówkach edukacyjnych lub środowiskowych domach samopomocy w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania;
- obszaru C (tworzenie spółdzielni socjalnych osób prawnych) – część kosztów utworzenia spółdzielni socjalnej w zakresie adaptacji pomieszczeń oraz wyposażenia stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych;
- obszaru D (likwidacja barier transportowych) – część kosztów zakupu lub przystosowania pojazdów przeznaczonych do przewozu osób niepełnosprawnych;
- obszaru E (dofinansowanie wymaganego wkładu własnego w projektach dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych) – wymagany wkład własny beneficjentów pomocy w projekty dotyczące aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych;
- obszaru F (tworzenie warsztatów terapii zajęciowej) – część kosztów utworzenia warsztatów terapii zajęciowej (prace adaptacyjne, modernizacja lub rozbudowa obiektu, zakup niezbędnego wyposażenia);
- obszaru G (skierowanie do powiatów poza algorytmem dodatkowych środków na finansowanie zadań ustawowych dotyczących rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych) – koszty wynikające z zadań, o których mowa w art. 11, 12a, 13, 26, 26d, 26e, 40 oraz art.41 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

6. Działania powiatu z zakresu edukacji osób niepełnosprawnych.

Wspieranie edukacji dzieci i młodzieży niepełnosprawnej jest najlepszym sposobem na minimalizację negatywnych następstw niepełnosprawności i inwestycją która zapewni lepszą przyszłość osób niepełnosprawnych. Zwykle placówki edukacyjne często nie są w stanie zapewnić właściwej opieki, wykwalifikowanej pod kątem potrzeb osób niepełnosprawnych kadry, jak również architektonicznej dostępności dla osób z upośledzoną sprawnością ruchową. Ponadto, dla

niepełnosprawnego dziecka, przebywanie wyłącznie wśród pełnosprawnych rówieśników może wiązać się z dużym stresem, a w przypadku niepełnosprawności umysłowej, może utrudnić właściwy rozwój tej osoby.

W powiecie niżańskim działa Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy. Jest to placówka przeznaczona dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w tym z niepełnosprawnością intelektualną, ruchową, sprzężoną i autyzmem. Placówka zapewnia wczesne wspomaganie rozwoju, wychowanie przedszkolne, edukację wczesnoszkolną, kształcenie przedmiotowe i gimnazjalne oraz zajęcia rewalidacyjno – wychowawcze. W placówce działa także trzyletnia szkoła przysposabiająca do pracy. Uczniowie mają zapewnioną bezpłatną opiekę medyczną, podręczniki szkolne, dostęp do specjalistycznego wyposażenia oraz możliwość zamieszkania w internacie.

Odpowiednio dobrane zajęcia terapeutyczne prowadzone przez wykwalifikowaną kadrę pedagogów i terapeutów wzmacniają właściwy i wszechstronny rozwój dzieci i młodzieży. Ważną elementem działań na rzecz osób niepełnosprawnych w SOSW w Rudniku nad Sanem jest organizowanie imprez integracyjnych i turnusów rehabilitacyjnych.

IV. Działania powiatu w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

Rehabilitacja zawodowa oraz zatrudnianie osób niepełnosprawnych

Rehabilitacja zawodowa to rodzaj rehabilitacji polegający na przygotowaniu oraz wprowadzeniu osoby z niepełnosprawnością na rynek pracy. Ma na celu ułatwienie osobie z niepełnosprawnością uzyskanie i utrzymanie odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego przez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy. Ważną rolę wśród działań na rzecz zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami pełni pośrednictwo pracy. Osoby te wymagają indywidualnej formy pomocy w poszukiwaniu odpowiedniego zatrudnienia.

Dla osób z niepełnosprawnościami posiadających status „poszukujących pracy”, nie pozostających w zatrudnieniu, przewidziane są usługi rynku pracy i instrumenty realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy w Nisku, finansowane ze

środków PFRON. Instrumenty bezpośrednio adresowane do osób z niepełnosprawnościami oraz pracodawców opisuje

Oprócz realizacji zadań wynikających z Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych, powiat niżański jest również realizatorem innych programów skierowanych do osób niepełnosprawnych.

Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych jest jednym z elementów złożonego procesu rehabilitacji. Ma ona ogromne znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie, daje możliwość integracji ze środowiskiem lokalnym. Wzmacnia również poczucie własnej wartości, samorealizacji i samodzielności materialnej.

Bezrobocie dotyka szczególnie osoby niepełnosprawne, które z racji swojego stanu zdrowia, często niskich kwalifikacji i braku ofert pracy dostosowanych do rodzaju ograniczeń zdrowotnych, mają nikłe szanse na uzyskanie zatrudnienia. Niestety wciąż zdarzają się sytuacje odrzucania kandydatur do zatrudnienia nie z powodu braku kwalifikacji, lecz z powodu uprzedzeń pracodawców wobec osób niepełnosprawnych. Efektem takich negatywnych stereotypów są niskie szanse osób niepełnosprawnych na zatrudnienie na otwartym rynku pracy. W tej sytuacji niezbędne jest podejmowanie działań zmierzających do wyrównania szans tych osób poprzez aktywizację zawodową oraz zastosowanie działań prowadzących do zmiany postaw i przełamania stereotypów wobec zatrudniania osób niepełnosprawnych.

Zatrudnienie osób w powiecie niżańskim wymaga utrzymania sprawdzonych i istniejących już rozwiązań w tym zakresie, oraz rozwoju nowych form podnoszenia kwalifikacji i zatrudnienia dostosowanych do ciągle zmieniającego się rynku pracy. Celem rehabilitacji zawodowej jest ułatwienie osobie niepełnosprawnej uzyskania odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego, poprzez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy.

Sytuacja zawodowa osób niepełnosprawnych w powiecie niżańskim oraz działania podejmowane przez Powiatowy Urząd Pracy w Nisku zostały przedstawione poniżej.

Tabela nr 13. Sytuacja osób niepełnosprawnych na niżańskim rynku pracy wg danych Powiatowego Urzędu Pracy w Nisku.

Bezrobotne osoby niepełnosprawne					
Rok	Średnia liczba zarejestrowanych osób niepełnosprawnych w danym roku		Osoby niepełnosprawne które podjęły pracę w danym roku		Liczba zgłoszonych ofert pracy dla osób niepełnosprawnych w danym roku
	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	
2021	93	87	48	41	24
2022	102	79	57	36	22
2023	104	97	71	53	16

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Nisku.

Jak wynika z powyższych danych, liczba osób niepełnosprawnych poszukujących zatrudnienia za pośrednictwem Powiatowego Urzędu Pracy, znacznie przewyższa zapotrzebowanie lokalnego rynku pracy. Ofert pracy dla osób niepełnosprawnych jest za mało, zwłaszcza jeżeli weźmie się pod uwagę, że spora część osób z niepełnosprawnością nie rejestruje się z różnych przyczyn w urzędzie pracy i nie są one uwzględnione w powyższej statystyce. Analiza powyższych danych pozwala także zauważyć, że niepełnosprawne kobiety z nieco większą łatwością znajdują zatrudnienie.

Aby poprawić sytuację osób niepełnosprawnych, Powiatowy Urząd Pracy podejmuje szereg działań polegających głównie na dofinansowywaniu staży, prac interwencyjnych i kosztów wyposażenia stanowiska pracy osobie niepełnosprawnej, a także na przyznawaniu dotacji na podjęcie działalności gospodarczej.

Poniżej znajdują się dane na temat dofinansowań udzielonych ze środków PFRON przez Powiatowy Urząd Pracy w Nisku na rzecz osób niepełnosprawnych w latach 2021-2023.

Tabela nr 14. Realizacja zadań z zakresu zatrudnienia i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych w latach 2021 – 2023.

Rok	Nazwa zadania	Wydatki poniesione ze środków PFRON	Liczba osób objętych wsparciem
2021	Zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy dla osób niepełnosprawnych nie pozostających w zatrudnieniu	33 590,85 zł	3 osoby
	Przyznawanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej lub na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej	45 000,00 zł	1 osoba
	Zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej	135 000,00 zł	3 osoby
Razem	213 590,85 zł		7 osób
2022	Zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy dla osób niepełnosprawnych nie pozostających w zatrudnieniu	45 351,05 zł	5 osób
	Zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej	50 000,00 zł	1 osoba
Razem	95 351,05 zł		6 osób
2023	Zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy dla osób niepełnosprawnych nie pozostających w zatrudnieniu	53 798,31 zł	5 osób
	Przyznawanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej lub na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej	60 000,00 zł	1 osoba
	Zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej	120 000,00 zł	2 osoby
Razem	233 798,31 zł		8 osób

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Nisku.

Jak wynika z powyższych danych zarówno wielkość przyznanych środków finansowych jak i możliwości lokalnego rynku pracy, nie pozwalają na znalezienie zatrudnienia przez wszystkie zainteresowane osoby niepełnosprawne.

Ważną rolę w rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych na terenie powiatu pełnią zakłady pracy chronionej, które aktywizują zawodowo osoby niezdolne do znalezienia zatrudnienia w innych formach.

V. Cele Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych

Istota Programu jest określenie zadań Powiatu Niżańskiego w zakresie działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami zmierzających do możliwie pełnego, indywidualnego rozwoju i zaspokojenia potrzeb tych osób we wszystkich sferach i na każdym etapie życia. Założeniem jest wyrównanie szans osób z niepełnosprawnościami, tak aby mogły one uczestniczyć w życiu zawodowym i społecznym.

Celem głównym Programu jest zminimalizowanie skutków niepełnosprawności oraz umożliwienie zaspokojenia potrzeb osób z niepełnosprawnościami we wszystkich obszarach życia. Wszystkie zadania Programu mają charakter ciągły a ich realizacja planowana jest w latach 2025-2031. Główne podmioty realizujące cele niniejszego programu poprzez wykonywanie wskazanych działań to:

- 1) Starostwo Powiatowe i jego jednostki organizacyjne w szczególności Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowy Urząd Pracy.
- 2) Urzędy Gminy/Miasta i Gminy w: Nisku, Rudniku nad Sanem, Ulanowie, Krzeszowie, Jeżowem, Harasiukach i Jarocinie.
- 3) Ośrodki Pomocy Społecznej w: Nisku, Rudniku nad Sanem, Ulanowie, Krzeszowie, Jeżowem, Harasiukach i Jarocinie.
- 4) Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Nisku.
- 5) Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Rudniku nad Sanem.
- 6) Warsztat Terapii Zajęciowej w Rudniku nad Sanem.

Realizacja zadań na rzecz osób niepełnosprawnych wymaga współdziałania wymienionych wyżej instytucji. Ważną rolę odegrają także działające na terenie powiatu organizacje pozarządowe. Ciałem opiniującym - doradczym w zakresie realizacji zadań niniejszego programu jest Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych. Ponadto, realizatorami Programu są także instytucje, które działania kierują do ogółu mieszkańców. Są to m. in. placówki:

- służby zdrowia – szpitale, poradnie specjalistyczne, przychodnie rejonowe,
- edukacyjne, w tym przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazjalne i średnie, szkoły specjalne, poradnia psychologiczno pedagogiczna,
- kulturalne – domy kultury, świetlice środowiskowe, itp.,
- sportowe.

Podejmowanie przez nie działań które poprawią jakość życia osób niepełnosprawnych, powinno stanowić nieodzowny element ich codziennego działania.

Obniżenie sprawności funkcji fizycznych, psychicznych bądź umysłowych skutkuje zmniejszeniem zdolności do pełnienia ról społecznych i zawodowych na równi z osobami sprawnymi. Niniejszy program przyczyni się do zredukowania bądź zlikwidowania istniejących utrudnień.

Celami Programu Działań na rzecz osób niepełnosprawnych w Powiecie Niżańskim na lata 2025-2031 są:

1. Wyrównanie szans osób z niepełnosprawnościami w tym w dostępie do rynku pracy.
2. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami.
3. Poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnościami, wsparcie tych osób i ich rodzin w zaspokajaniu podstawowych potrzeb.

Powyższe cele główne będą osiągnięte poprzez realizację następujących celów szczegółowych:

1. Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych, wsparcie osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin w zaspokajaniu podstawowych potrzeb.

1) Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych

Sposób realizacji:

Zadanie 1.1

Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych.

Zadanie 1.2

Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych, w tym organizowanie imprez o charakterze integracyjnym oraz organizowanie czasu wolnego.

Zadanie 1.3

Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze.

Zadanie 1.4

- a) Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych.
- b) Likwidacja barier architektonicznych w instytucjach publicznych.
- c) Przystosowanie infrastruktury transportowej do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Zadanie 1.5

Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej, prowadzenie terapii, w tym treningów umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów oraz treningów umiejętności spędzania czasu wolnego.

Zadanie 1.6

Prowadzenie orzecznictwa pozarentowego, w tym wydawanie orzeczeń o niepełnosprawności oraz stopniu o niepełnosprawności, wydawanie orzeczeń do ulg i uprawnień, wydawanie kart parkingowych oraz legitymacji osób niepełnosprawnych.

Zadanie 1.7

Realizacja programów/projektów na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Zadanie 1.8

Wypożyczanie sprzętu rehabilitacyjnego, pielęgnacyjnego i wspomagającego.

2) Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych

Sposób realizacji:

Zadanie 2.1

Rozwijanie usług pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego dla osób z niepełnosprawnościami oraz działań ukierunkowanych na zwiększenie aktywności w poszukiwaniu pracy przez osoby z niepełnosprawnościami.

Zadanie 2.2

Przyznawanie osobom niepełnosprawnym środków finansowych na podjęcie działalności gospodarczej.

Zadanie 2.3

Zwrot kosztów pracodawcom zatrudniającym osoby niepełnosprawne:

- adaptacja pomieszczeń zakładu pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- adaptacja lub nabycie urządzeń ułatwiających osobie niepełnosprawnej funkcjonowanie w zakładzie pracy,
- zakup oprogramowania na użytek pracowników niepełnosprawnych.

Zadanie 2.4

Zwrot pracodawcom zatrudniającym osoby niepełnosprawne miesięcznych kosztów zatrudnienia oraz kosztów wyposażenia stanowiska pracy.

Zadanie 2.5

Dofinansowanie usług rynku pracy – szkoleń, stażu, badań lekarskich.

Zadanie 2.6

Promowanie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami na otwartym rynku pracy, w tym pomoc w zdobywaniu nowych kwalifikacji zawodowych poprzez uczestnictwo w szkoleniach indywidualnych i grupowych.

Zadanie 2.7

- a) Realizacja programów aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami finansowanych ze środków krajowych i unijnych.
- b) Nawiązanie współpracy z innymi podmiotami działającymi na rzecz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

Zadanie 2.8

Podnoszenie kwalifikacji osób zatrudnionych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Nisku oraz doskonalenie współpracy z instytucjami zajmującym się problematyką aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

3) Wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym

Sposób realizacji:

Zadanie 3.1

Realizacja Modułu I programu „Aktywny Samorząd”

- Obszar A – likwidacja bariery transportowej,
- Obszar B – likwidacja barier w dostępie do uczestnictwa w społeczeństwie informacyjnym,
- Obszar C – likwidacja barier w poruszaniu się,
- Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej (dziecka przebywającego w żłobku lub przedszkolu albo pod inną tego typu opieką).
- Obszar E - pomoc w kontynuowaniu rehabilitacji w formie wentylacji domowej poprzez dofinansowanie do energii elektrycznej dla osób z niepełnosprawnością korzystających z koncentratora tlenu lub respiratora.

Zadanie 3.2

- a) Realizacja programu „Wyrównywanie różnic między regionami III” – wyrównywanie szans oraz zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do rehabilitacji zawodowej i społecznej ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkujących regiony słabiej rozwinięte gospodarczo i społecznie.
- b) Zapewnienie dostępu do obiektów użyteczności publicznej

Zadanie 3.3

- a) Promowanie twórczości osób z niepełnosprawnościami poprzez organizowanie imprez kulturalno – oświatowych, w tym udział w konkursach, zawodach, olimpiadach.
- b) Udział osób z niepełnosprawnościami.

4) Wyrównanie szans edukacyjnych

Sposób realizacji:

Zadanie 4.1

- a) Realizacja Modułu II programu „Aktywny Samorząd” - dofinansowanie do nauki na poziomie wyższym.
- b) Wyeliminowanie barier ograniczających osobom z niepełnosprawnościami dostęp do edukacji.
- c) Dążenie do coraz wyższej jakości i powszechności kształcenia integracyjnego.
- d) Organizowanie dodatkowych zajęć wyrównawczych z poszczególnych przedmiotów.
- e) Zapewnienie wspomagającej kadry nauczycielskiej.

- f) Udzielanie pomocy w ramach wczesnego wspomagania rozwoju dziecka.
- g) Dostosowanie zajęć do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami.
- h) Organizowanie zajęć ze specjalistami.

5) Zapewnienie środowiskowego wsparcia osobom z niepełnosprawnościami ich rodzinom oraz osobom zagrożonym niepełnosprawnością

Sposób realizacji:

Zadanie 5.1

Współpraca organizacji pozarządowych i instytucji publicznych w zakresie organizowania wystaw, festiwali, konkursów teatralnych, muzycznych, fotograficznych itp. oraz różnego rodzaju imprez integracyjnych, sportowych itp.

Zadanie 5.2

Podnoszenie standardów pomocy chorym poprzez udział kadry w specjalistycznych szkoleniach, świadczenie usług medycznych i rehabilitacyjnych, zwiększenie dostępu do usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych.

Zadanie 5.3

Uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami w środowiskowych domach samopomocy, klubach seniora, dziennych domach pomocy.

Zadanie 5.4

Przyznawanie pomocy finansowej w postaci zasiłku stałego, pielęgnacyjnego, specjalnego, zasiłku dla opiekuna, dodatku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego.

Zadanie 5.5

- a) Prowadzenie terapii mającej na celu zapobieganiu niepełnosprawności.
- b) Wyposażenie obiektów leczniczych i opieki społecznej w sprzęt przystosowanych do obsługi osób z niepełnosprawnościami.

Zadanie 5.6

Działalności Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych jako organu opiniującego – doradczego.

Zadanie 5.7

Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników pomocy społecznej w zakresie problematyki niepełnosprawności.

Zadanie 5.8

- a) Prowadzenie terapii psychologicznej w tym terapii uzależnień, pedagogicznej i logopedycznej.
- b) Diagnozowanie oraz wydawanie orzeczeń o kształceniu specjalnym z uwagi na różne rodzaje niepełnosprawności.
- c) Organizowanie szkoleń i prelekcji dla rodziców dotyczących funkcjonowania dzieci z niepełnosprawnościami oraz możliwości wspierani ich rozwoju.
- d) Dostosowanie warunków badań do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
- e) Organizowanie zajęć dla dzieci i młodzieży w celu przeciwdziałania dyskryminacji.
- f) Zapewnienie kształcenia specjalnego.

6) Wzmocnienie działań profilaktycznych oraz systemu informacyjnego dla osób z niepełnosprawnościami

Zadanie 6.1

Prowadzenie działań informacyjno – edukacyjno – doradczych na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Zadanie 6.2

Organizacja spotkań integracyjnych, okolicznościowych na rzecz osób z niepełnosprawnościami i ich otoczenia itp.

7) Wzmocnienie działań w zakresie interwencji kryzysowej

Zadanie 7.1

Prowadzenie interwencji kryzysowej i wsparci w Ośrodku Interwencji Kryzysowej

- a) Organizowane systemu wsparcia dla osób z rodzin, które znalazły się w trudnej sytuacji kryzysowej.
- b) Opracowanie i realizacja programów pomocowych dla osób będących w stanie kryzysu.

Zadanie 7.2

Przeciwdziałanie przemocy poprzez zapewnienie osobom dotkniętym przemocą domową poradnictwa specjalistycznego i miejsc w ośrodkach wsparcia.

- a) Pomocy osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej.
- b) Prowadzenie poradnictwa rodzinnego, konsultacji prawnych, terapii indywidualnej i grupowej dla osób w kryzysie i niepełnosprawnych.

- c) Prowadzenie działań profilaktycznych poprzez rozwijanie w społeczeństwie wiedzy i umiejętności potrzebnych do radzenia sobie z trudnymi sytuacjami życiowymi.

Mierniki osiągnięcia celów:

Przedmiotowy Program ma charakter wieloletni. Podstawą monitorowania realizacji wskazanych w nim kierunków działań oraz stopnia osiągania wyznaczonych celów będą coroczne sprawozdania z jego wykonania. Zobrazują one rzeczywiste aktywności podejmowane zarówno przez właściwe jednostki, organizacje stowarzyszenia zmierzające do zminimalizowania skutków niepełnosprawności oraz umożliwienia zaspokajania potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności we wszystkich obszarach życia. Monitorowanie nie tylko umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań, ale też pozwoli na modyfikację i dokonywanie korekt w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć w wyniku, np. zmiany regulacji prawnych lub nasilenia niektórych problemów społecznych. Wnioski z monitoringu i rekomendacje na przyszłość będą stanowić jeden z elementów aktualizacji Programu. Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Programu. Będzie ona polegała na gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań. Punktem odniesienia będą przede wszystkim wskaźniki określone w Programie przypisane do poszczególnych działań.

Ocena skuteczności działań prowadzonych w ramach niniejszego Programu musi opierać się o czytelne i weryfikowalne wskaźniki realizacji poszczególnych zadań.

Należy do nich zaliczyć następujące dane:

- liczba osób niepełnosprawnych które uczestniczą w warsztatach terapii zajęciowej;
- liczba ośrodków wsparcia dla osób niepełnosprawnych;
- liczba dofinansowań do likwidacji barier funkcjonalnych;
- liczba dofinansowań do turnusów rehabilitacyjnych, do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze oraz do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny;
- liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy, w tym objętych różnymi formami aktywizacji zawodowej;
- liczba nowych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych;

- liczba osób niepełnosprawnych które otrzymały pomoc na podjęcie własnej działalności gospodarczej;
- liczba osób niepełnosprawnych które zostały skierowane na szkolenia;
- liczba programów i projektów realizowanych na rzecz osób niepełnosprawnych;
- liczba podmiotów realizujących na terenie powiatu działania na rzecz osób niepełnosprawnych;
- liczba osób niepełnosprawnych które uzyskały dofinansowanie do kosztów uzyskania wykształcenia na poziomie wyższym.
- liczba dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych budynków użyteczności publicznej.

Głównym instrumentem monitoringu Programu będą coroczne sprawozdania z realizacji działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami za dany rok kalendarzowy z opisem wskaźników realizacji poszczególnych zadań. Monitorowania i ocena realizacji Programu dokonywać będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku.

Cel szczegółowy	Zadanie	Główni realizatorzy	Termin realizacji
Rehabilitacja osób niepełnosprawnych	Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych.	Powiat Niżański, PCPR, PZON, Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych, Warsztat Terapii Zajęciowej, organizacje pozarządowe, Środowiskowe Domy Samopomocy, Gminy z terenu Powiatu Niżańskiego	Na bieżąco w ramach posiadanych środków finansowych
	Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych, w tym organizowanie imprez o charakterze integracyjnym oraz organizowanie czasu wolnego.		
	Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki Pomocnicze.		
	1) Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych. 2) Likwidacja barier architektonicznych w instytucjach publicznych. 3) Przystosowanie infrastruktury transportowej do potrzeb os. Niepełnosprawnych.		
	Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania		

	warsztatów terapii zajęciowej, prowadzenie terapii, w tym treningów umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów oraz treningów umiejętności spędzania czasu wolnego.		
	Prowadzenie orzecznictwa pozarentowego, w tym wydawanie orzeczeń o niepełnosprawności oraz stopniu o niepełnosprawności, wydawanie orzeczeń do ulg i uprawnień, wydawanie kart parkingowych oraz legitymacji osób niepełnosprawnych.		
	Realizacja programów/projektów na rzecz osób z niepełnosprawnościami.		
	Wypożyczanie sprzętu rehabilitacyjnego, pielęgnacyjnego i wspomagającego.		
Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych	Rozwijanie usług pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego dla osób z niepełnosprawnościami oraz działań ukierunkowanych na zwiększenie aktywności w poszukiwaniu pracy przez osoby z niepełnosprawnościami.	Powiat Niżański, PUP, PCPR, Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych, organizacje pozarządowe	Na bieżąco w miarę posiadanych środków finansowych
	Przyznawanie osobom niepełnosprawnym środków finansowych na podjęcie działalności Gospodarczej.		

	Zwrot kosztów pracodawcom zatrudniającym osoby niepełnosprawne: - adaptacja pomieszczeń zakładu pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych, - adaptacja lub nabycie urządzeń ułatwiających osobie niepełnosprawnej, funkcjonowanie w zakładzie pracy, - zakup oprogramowania na użytek pracowników niepełnosprawnych.		
	Zwrot pracodawcom zatrudniającym osoby niepełnosprawne miesięcznych kosztów zatrudnienia oraz kosztów wyposażenia stanowiska pracy.		
	Dofinansowanie usług rynku pracy – szkoleń, stażu, badań lekarskich.		
	Promowanie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami na otwartym rynku pracy, w tym pomoc w zdobywaniu nowych kwalifikacji zawodowych poprzez uczestnictwo w szkoleniach indywidualnych i grupowych.		
	1) Realizacja programów aktywizacji zawodowej		

	osób z niepełnosprawnościami finansowanych ze środków krajowych i unijnych. 2) Nawiązanie współpracy z innymi podmiotami działającymi na rzecz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.		
	Podnoszenie kwalifikacji osób zatrudnionych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Nisku oraz doskonalenie współpracy z instytucjami zajmującym się problematyką aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.		
Wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym	Realizacja Modułu I programu „Aktywny Samorząd” - Obszar A – likwidacja bariery transportowej, - Obszar B – likwidacja barier w dostępie do uczestnictwa w społeczeństwie informacyjnym, - Obszar C – likwidacja barier w poruszaniu się, - Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej (dziecka przebywającego w żłobku lub przedszkolu albo pod inną tego typu opieką).	Powiat Niżański, PCPR	Na bieżąco w miarę posiadanych środków finansowych

	- Obszar E - pomoc w kontynuowaniu rehabilitacji w formie wentylacji domowej poprzez dofinansowanie do energii elektrycznej dla osób z niepełnosprawnością korzystających z koncentratora tlenu lub respiratora.		
	Realizacja programu „Wyrównywanie różnic między regionami III” – wyrównywanie szans oraz zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do rehabilitacji zawodowej i społecznej ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkujących regiony słabiej rozwinięte gospodarczo i społecznie.	Powiat Niżański, Gminy z terenu powiatu, organizacje pozarządowe	W terminie wyznaczonym przez PFRON
	Zapewnienie dostępu do obiektów użyteczności publicznej.		
Wyrównanie szans edukacyjnych	1) Realizacja Modułu II programu „Aktywny Samorząd” - dofinansowanie do nauki na poziomie wyższym. 2) Wyeliminowanie barier ograniczających osobom z niepełnosprawnościami dostęp do edukacji. 3) Dążenie do coraz wyższej jakości i	Powiat Niżański, Gminy z terenu powiatu, PCPR, Poradnia Psychologiczno– Pedagogiczna, Warsztat Terapii Zajęciowej,	Na bieżąco w miarę posiadanych środków finansowych

	powszechności kształcenia integracyjnego. 4) Organizowanie dodatkowych zajęć wyrównawczych z poszczególnych przedmiotów. 5) Zapewnienie wspomagającej kadry nauczycielskiej. 6) Udzielanie pomocy w ramach wczesnego wspomagania rozwoju dziecka. 7) Dostosowanie zajęć do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami. 8) Organizowanie zajęć ze specjalistami.	Środowiskowe Domy Samopomocy	
Zapewnienie środowiskowego wsparcia osobom z niepełnosprawnościami ich rodzinom oraz osobom zagrożonym niepełnosprawnością	Współpraca organizacji pozarządowych i instytucji publicznych w zakresie organizowania wystaw, festiwali, konkursów teatralnych, muzycznych, fotograficznych itp. oraz różnego rodzaju imprez integracyjnych, sportowych itp. Podnoszenie standardów pomocy chorym poprzez udział kadry w specjalistycznych szkoleniach, świadczenie usług medycznych i rehabilitacyjnych, zwiększenie dostępu do usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych.	Powiat Niżański, Gminy z terenu powiatu w tym Ośrodki Pomocy Społecznej, Szpital Powiatowy w Nisku, Warsztat Terapii Zajęciowej, Środowiskowe Domy Samopomocy, Poradnia Psychologiczno -	Na bieżąco

	Pedagogiczna	
Uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami w środowiskowych domach samopomocy, klubach seniora, dziennych domach pomocy.		
Przyznawanie pomocy finansowej w postaci zasiłku stałego, pielęgnacyjnego, specjalnego, zasiłku dla opiekuna, dodatku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego.		
1) Prowadzenie terapii mającej na celu zapobieganiu niepełnosprawności. 2) Wyposażenie obiektów leczniczych i opieki społecznej w sprzęt przystosowanych do obsługi osób z niepełnosprawnościami.		
Działalności Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych jako organu opiniującego – doradczego.		
Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników pomocy społecznej w zakresie problematyki niepełnosprawności.		
1) Prowadzenie terapii psychologicznej w tym terapii uzależnień, pedagogicznej		

	i logopedycznej. 2) Diagnozowanie oraz wydawanie orzeczeń o kształceniu specjalnym z uwagi na różne rodzaje niepełnosprawności. 3) Organizowanie szkoleń i prelekcji dla rodziców dotyczących funkcjonowania dzieci z niepełnosprawnościami oraz możliwości wspierani ich rozwoju. 4) Dostosowanie warunków badań do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. 5) Organizowanie zajęć dla dzieci i młodzieży w celu przeciwdziałania dyskryminacji. 6) Zapewnienie kształcenia specjalnego.		
Wzmocnienie działań profilaktycznych oraz systemu informacyjnego dla osób z niepełnosprawnościami	Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjno-doradczych na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	Powiat Niżański, PCPR, PUP, organizacje pozarządowe. Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Warsztat Terapii Zajęciowej,	Na bieżąco
	Organizacja spotkań integracyjnych, okolicznościowych na rzecz osób z niepełnosprawnościami i ich otoczenia itp.		

		Środowiskowe Domy Samopomocy
Wzmocnienie działań w zakresie interwencji kryzysowej	Prowadzenie interwencji kryzysowej i wsparci w Ośrodku Interwencji Kryzysowej a) Organizowanie systemu wsparcia dla osób z rodzin, które znalazły się w trudnej sytuacji kryzysowej. b) Opracowanie i realizacja programów pomocowych dla osób będących w stanie kryzysu.	
	Przeciwdziałanie przemocy poprzez zapewnienie osobom dotkniętym przemocą domową poradnictwa specjalistycznego i miejsc w ośrodkach wsparcia. a) Pomocy osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. b) Prowadzenie poradnictwa rodzinnego, konsultacji prawnych, terapii indywidualnej i grupowej dla osób w kryzysie i niepełnosprawnych	

	c) Prowadzenie działań profilaktycznych poprzez rozwijanie w społeczeństwie wiedzy i umiejętności potrzebnych do radzenia sobie z trudnymi sytuacjami życiowymi.	
--	---	--

Główni realizatorzy, partnerzy Programu w realizacji zadań:

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku;
2. Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności;
3. Powiatowy Urząd Pracy;
4. Starostwo Powiatowe w Nisku;
5. Powiatowe Inspekcje i Straże;
6. Urzędy Gmin znajdujących się na terenie powiatu niżańskiego;
7. Ośrodki Pomocy Społecznej na terenie powiatu;
8. Placówki Opieki Zdrowotnej na terenie powiatu;
9. Poradnia Psychologiczno–Pedagogiczna w Nisku;
10. Placówki oświatowe, w szczególności Samodzielny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Rudniku nad Sanem;
11. Organizacje pozarządowe;
12. Środowiskowe Domy Samopomocy;
13. Ośrodki Kultury;
14. Ośrodek Interwencji Kryzysowej;
15. Warsztat Terapii Zajęciowej w Rudniku nad Sanem.

Oczekiwane rezultaty działań:

1. Podniesienie świadomości społecznej dotyczącej przyczyn i skutków niepełnosprawności.
2. Zdobycie wiedzy o formach i warunkach wsparcia udzielanych przez różne instytucje.
3. Rozwijanie umiejętności przez osoby z niepełnosprawnościami wykonywania czynności dnia codziennego, zaradności osobistej oraz psychofizycznej sprawności.
4. Korzystanie w pełni przez osoby z niepełnosprawnościami z praw i przywilejów.
5. Zaspokojenie potrzeb w zakresie poradnictwa specjalistycznego.
6. Zwiększenie możliwości swobodnego przemieszczania się osób z niepełnosprawnościami w otoczeniu.

7. Stworzenie osobom z niepełnosprawnościami rehabilitacji w warunkach domowych oraz ośrodkach prowadzących rehabilitację.
8. Uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami w różnego rodzaju imprezach o charakterze sportowo–kulturalno–rekreacyjno–turystycznym.
9. Zwiększenie zainteresowania pracodawców zatrudnieniem osób bezrobotnych.
10. Wzrost aktywności osób z niepełnosprawnościami w poszukiwaniu pracy.
11. Wzrost zatrudnienia i samozatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.
12. Podniesienie poziomu kwalifikacji zawodowych osób z niepełnosprawnościami.
13. Poprawa jakości funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami w społeczeństwie.
14. Łatwa dostępność do usług świadczonych przez placówki edukacyjne, wsparcia dziennego.
15. Nawiązywanie nowych kontaktów społecznych, a także zmniejszenie izolacji społecznej i przeciwdziałanie marginalizacji osób z niepełnosprawnościami.
16. Rozwój współpracy pomiędzy jednostkami samorządowymi i organizacjami pozarządowymi realizującymi zadania w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych.

Źródła finansowania:

Główne źródła finansowania działań wskazanych w niniejszym Programie to:

- środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- środki własne powiatu i innych podmiotów realizujących zadania na rzecz osób niepełnosprawnych;
- środki funduszu pracy;
- środki Unii Europejskiej;
- środki Narodowego Funduszu Zdrowia.